

PREBIVALSTVO IN POSESTNE RAZMERE V ŽABNICI

Zgodovinski pregled

Žabnica je naselje, ki leži na zahodnem robu Sorškega polja. Tako kot v preteklosti je prebivalstvo tudi danes ohranilo pretežno kmečki značaj. Pričujoči prispevek je le delni prikaz zemljiškega stanja, ki je veljalo 1. januarja 1882, in lastnikov posameznih gruntov v 19. stoletju, vključno z lastniki do leta 1910. Ker pa so to pretežno numerični podatki, ki sami zase ne povedo veliko, je del prispevka namenjen kratkemu zgodovinskemu pregledu ozemlja, na katerem naselje leži, ter njegovim prebivalcem. Vse skupaj daje zaokroženo podobo njihovega življenja.

Loško ozemlje je bilo postavljeno v okvir freisinškega gospodstva z daritvijo cesarja Otona II. leta 973 takratnem škofu Abrahamu.¹ Prva darovnica že zajema področje Sorškega polja, točneje ozemlje, ki leži na zahodni strani potoka Žabnica, od njegovega izvira do izliva v Soro. Kasneje se je meja pomaknila še bolj proti vzhodu in na ozkem ozemlju dosegla pri vaseh Jama in Praše breg Save.

Meje niso bile stalne, saj je imel novi lastnik velike težave s sosedi, z Ortenburžani na severni, z Andechsi in njihovimi ministeriali na vzhodni ter s Spanheimi in njihovimi ministeriali na južni strani svojega novega ozemlja. Težave, zlasti z Ortenburžani oziroma kasneje s Kranjem, so se zavlekle in bile zaključene šele leta 1625, medtem ko sta bila spora z Andechsi rešena v začetku 17. stoletja in s Spanheimi v začetku 16. stoletja.²

V kasnejšem obdobju se meje niso spreminjale in so ostale do leta 1803, ko je loško gospostvo ob sekularizaciji prešlo v lastništvo državnega erarja. S tem je bilo konec freisinškega gospodovanja nad ozemljem, kamor je spadala tudi vsa Žabnica. Izrazito slovenska listinska imena nakazujejo, da je bila večina Sorškega polja naseljena s Slovenci, ki pa so zemljo obdelovali zelo ekstenzivno. Do velikih sprememb je prišlo, ko je postal gospodar tega ozemlja freisinški škof, ki je z načrtnim naseljevanjem prinesel tudi intenzivnejši način obdelovanja zemlje. Enotno naselje dveh vasi Bitnje–Žabnica je poselil pretežno z bavarskimi kolonisti in mednje verjetno vključil starejše slovenske naseljenke.

Naselje Bitnje–Žabnica je izrazito gruntarska celota in kot tako nastopa že od vsega začetka, saj prvotna rekonstrukcija kaže na 48 hub v Bitnju ter 44 hub v Žabnici,³ stanje v letu 1825 pa je 47 hub v Bitnju in 42 v Žabnici. Le redke so kajže, ki so se razvile na propadlih bitenjskih gruntih (po katastru iz leta 1825), saj je večje kajžarsko naselje nastalo za gruntarsko vasjo proti zahodu, medtem ko v Žabnici ni bilo niti ene kajže. Kajžarsko naselje Šutna se je razvilo v neposredni bližini na tleh, kjer so bili nekoč skupni pašniki in gozdovi.

Vse to kaže na zelo načrtno naselitev tega predela Sorškega polja. Kakšno pozornost je poklanjal zemljiški gospod Sorškemu polju, je razvidno tudi iz podatka, da je bila tu kolonizacija končana najkasneje leta 1291,⁴ na ostalem loškem ozemlju pa šele v 17. stoletju.

Prebivalstvo

Številna slovenska imena, ki se pojavljajo že v darilni listini leta 973 in kasneje, kažejo, da je Slovenec naseljeval veliko večino Sorškega polja. Ob prehodu tega ozemlja v last freisinškega škofa pa se je menjala tudi etnična podoba prebivalstva. Že prvi kolonizacijski val na Sorškem polju je bil tako močan, da se je prvotni slovenski kmet pričel stapljati z novim, večinsko bavarskim prebivalstvom. Iz notice leta 1160⁵ je razvidno, da celota vasi Bitnje–Žabnica zajema po rekonstrukciji 48 + 44 hub, kar ustreza 92 omenjenim bavarskim hubam, ki naj bi obstajale na tem ozemlju. Sam izraz »bavarska huba« nam dosti pove o etnični pripadnosti priseljencev. Po tem sicer ne smemo sklepati, da je freisinški škof starejše slovenske prebivalce izselil, pač pa je bolj verjetno, da jih je vključil v novo narodnostno okolje.

O etnični pripadnosti kolonistov dobimo najboljšo sliko, če si ogledamo njihova imena in priimke, kot so omenjeni v urbarjih iz let 1501, 1560 in v terezijanskem katastru iz leta 1754. Ker se vedno navaja le 35 lastnikov,⁶ velja opozorilo, da je bilo vse to obdobje osem žabniških hub v fevdu. Tri od teh so pripadle nazaj ravno v letu 1754,⁷ vendar v zadnjem podatku še niso omenjene.

Urbar leta 1501⁸ navaja naslednje lastnike:

1. Mert Zaichen	13. Petter Akern	25. Iorg Kruch
2. Gregor Iakl	14. Walther	26. Iorg f. Weningar
3. Virech f. Iannes	15. Lienhart Setzer	27. Matheus f. Peter Zewritzer
4. Teka Fia Tusch	16. Iorg Kluk	28. Clemen Rewhl
5. Mert Kurolt	17. Gregor Laybacher	29. Lienhartt Hesler
6. Lucas Murbatz	18. Iorg Wagner	30. Hans Nobak
7. Paul Kurolt	19. Kaspar Widmer	31. Andre Zewritzer
8. Lienhartt Kurolt	20. Nesa fia. Wulffing	32. Paul Pisdipraw
9. Lucas f. Frewntl	21. Iorg Wenynger	33. Greta Samer
10. Clemen Reubar	22. Speta fia. Kuchalar	34. Lucas Schiffrer
11. Osterman Hanns	23. Speta Osl	35. Matheus Harrer
12. Lienhart Schelfertre	24. Iacob von Polan	

Urbar leta 1560⁹ navaja naslednje lastnike:

1. Štefan, sin Pavla Križmana	15. Elena, hči Setzerjeva	29. Tone, sin Matevža Pernerja
2. Jurij Harzer	16. Mert, sin Abke Peklove	30. Elena, hči Ivana Novaka
3. Neža, hči Ulnikova	17. Anton Latzanin	31. Jurij Križaj
4. Marko Šifrer	18. Luka Hafner	32. Lorenz Khunig, sin Pavlov
5. Greta, sestra Filipa Kuralta	19. Luka Khunig	33. Jurij Šifer
6. Mert Kuralt	20. Matevž, sin Fabijana Rata	34. Valentin Šifrer
7. Elena, hči Matevža Mrveca	21. Benedikt Šorn	35. Ivan, sin Urše Kuraltove
8. Valentin, sin Špele Kuraltove	22. Gregor Fik	
9. Matija, sin Jurija Cimpermana	23. Tomaž, sin Mihaela Herterja	
10. Marko Khunig	24. Stine, sin Boštjana Šorna	
11. Marko, zet Ostermanov	25. Jurij, sin Fabijana Rata	
12. Gašper Hafner	26. Gregor, sin Jakoba Harzerja	
13. Blaž, sin Jurija Pokorna	27. Primož, sin Matevža Kuralta	
14. Mert Walter	28. Mihel Rajgelj	

Terezijanski kataster iz leta 1754¹⁰ navaja naslednje lastnike:

1. Jakob Dollenz	13. Juri Pokhorn	25. Marusha Sluga
2. Jacob Huebmann	14. Matheus Walter	26. Urban Hubman
3. Mariana Vodnigg	15. ? Kuralt	27. Primus König
4. ? Schiffrer	16. Franz Pokhorn	28. Urshula Millner
5. ? Wertchitch	17. ? Zimmermann	29. Thomas Fickh
6. Jacob Wertchitch	18. Franz Haffner	30. Franz Lochnikh
7. Primus Müllner	19. Anton Pokhorn	31. Urban Kuralt
8. Juri Hommann	20. Thomas Starman	32. Thomas Müllner
9. Matheus Kuralt	21. Marusha Okorn	33. Marusha Starmanin
10. Urban Schiffrer	22. Blasi Loshan	34. Urshula Schiffrer
11. Marg. Sicherl	23. Marco Loshan	35. Matheus Starman
12. Ursha Kuralt	24. ? Loshan	

Iz navedenega se da sklepati, da je bilo nemško prebivalstvo v večini in tako ne zveni nenavadno podatek, da je starološki župnik še konec 16. stoletja pridigal na Sorškem polju v nemškem jeziku.¹¹

Iz priimkov se da razbrati še nekaj podatkov o poklicih prebivalstva: Matija, sin Jurija Cimpermana (tesarja), Gašper Hafner (lončar), Caspar Widmer (viničar), Primus Müllner (mlinar). Priimki nam povedo tudi nekaj o izvoru priseljencev: Gregor Laybacher (Ljubljančan), Jacob von Polan (Poljane nad Škofjo Loko), Andre Zewritzer (iz Selc). Iz priimkov so se razvila tudi domača imena: Schiffrer (Šifrer), Harrer (Arar), Fickh (Fik), Rewhl (Rahol), Pokhorn (Pokorn).

Polega priimkov je ostalo tudi veliko ledinskih imen nemškega izvora.¹² Imena za polje so: Na pantu, Na firkelcu, Mošpah; za gozd: Miterkugl, Binderpoh, Lehenpah. Da si ne bi ustvarili napačne slike o izključno nemških priimkih in zemljiških imenih, pa navajam tudi nekaj slovenskih imen za polje: Na travniku, Polje, Formaško polje; Savske njive, Srednice, Pri cerkvi za Žabnico, Pod mlinom. Slovenska imena za gozd: Pod planico, V suhi, Smrečje, Dobrava.

Poleg navedenih primerov pa je ostalo tudi veliko nemških popačenk v govoru zlasti starejšega prebivalstva. Navajam dva primera iz govora ljudi, ki so živeli v začetku tega stoletja:

1. *Šau, mačka na streh goloba fresen.* (Fonetični zapis)
2. *Lisica po pol laufen. Za zboj rep cin.* (Fonetični zapis)

Danes bi se ta dva stavka glasila takole:

1. Glej, mačka na strehi je goloba.
2. Lisica teče po polju. Za seboj vleče rep.

Sklenemo lahko z dvema Blaznikovima ugotovitvama:¹³ Ob naselitvi je močna nemška kolonizacija asimilirala takratno slovensko prebivalstvo, vendar pa je kasnejše večinsko slovensko okolje vrnilo k slovenstvu ne le odtujene slovenske, pač pa tudi nemške prebivalce. Ozemlje Sorškega polja pa je premajhno, da bi s ponovno slovenizacijo vidneje izboljšalo končno bilanco slovenskega ozemlja, ki je bilo germanizirano do 15. stoletja.

Ko smo že nekaj spregovorili o etnični pripadnosti prebivalstva, navajam še nekaj podatkov o številu prebivalstva v Žabnici. Boljši pregled nam da naslednja tabela:

Leto	Štev. preb.	Štev. hiš	Štev. preb. v hiši
1780 ¹⁴	315	50	6,3
1817 ¹⁵	273	54	5,06
1880 ¹⁶	354	61	5,8
1900 ¹⁷	340	57	5,96
1910 ¹⁸	338	ni podatka	ni podatka

Preden gremo k razlagi tabele, je potrebno ponovno opozoriti na naslednji podatek. Vas Žabnica je izrazito gruntarsko naselje, v katerem se kajže niso razvile. Posebno kajžarsko naselje je nastalo zahodno od vasi na nekdanjem srenskem zemljišču. Dobilo je tudi svoje ime Šutna. Tako da v kontekstu, ki ga obdelujem, naselja Šutna ne vključujem. Vsi številčni podatki veljajo le za Žabnico.

O številu prebivalstva lahko ugotovimo, da je brez večjih odstopanj, razen za leto 1817, ko se občutno zmanjša. To spremembo lahko razložimo s francoskimi vojnam, v katerih je sodeloval tudi del tukaj živčega prebivalstva.

Pri številu hiš je opaziti večjo razliko med prvima dvema podatkom iz let 1780 in 1817 ter sledečimi. Ta dva podatka zajemata dejansko število hiš, ki so obstajale oziroma bile naseljene. Hišna numeracija, opravljena v sedemdesetih letih 19. stoletja, je oštevilčila tudi bivališča, ki niso bila naseljena, ali pa so bila naseljena le občasno, kot razne bajte pri posameznih gruntih. Marsikatera od teh bajt je tudi pogorela ali pa bila podrta, vendar je številka ostala.

Zadnji podatki o povprečnem številu prebivalstva se gibljejo med 5,06 in 6,3, kar je približno enako številu prebivalstva na hubah fevdalizma zahodnega tipa, ki ga cenijo na okrog 5,5 prebivalca na hubo. Čeprav gre za dosti novejše obdobje, pa je vendarle velikost ozemlja in tehnika obdelovanja zemlje potrebovala tolikšno število prebivalcev, da jo obdelujejo in od nje lahko živijo.

Ker je loško ozemlje v 18. in 19. stoletju veljalo za središče kranjskega platnarstva, je prav, da na kratko omenimo še nekaj podatkov o tej dodatni panogi.

Prvi podatki o dajatvah platna sodijo že v 12. stoletje.¹⁹ Vendar pa vse izdelano platno ni ostajalo le za domačo uporabo, pač pa so ga veliko tudi izvozili. Važnejša središča so bila: Koper, Trst in Reka, kjer v 15. stoletju omenjajo trgovca s platnom Krištofa iz Loke.²⁰ Platno so preko teh središč izvažali predvsem v Italijo in Dalmacijo, del pa ga je porabila tudi Vojna krajina (predvsem raševino).²¹

Proizvodnja se je še bolj povečala v 16. stoletju, ko so se pojavili založniški odnosi, višek pa je pomenil patent iz leta 1773. Kmetu so dovolili izdelavo in prodajo platna. Platnarstvo je tako postalo svobodna podeželska obrt.

Lan kot osnovno surovino za izdelavo platna so gojili predvsem na Kočevskem ter v ravnini med Smladnikom, Škofjo Loko in Kranjem.²² Vendar pa so zaradi velike proizvodnje – skoraj vsaka hiša je imela svoje statve – morali lan tudi uvažati.

Podatki iz sredine 18. stoletja nam govorijo o 86 tkalcih v bavarski župi, od katerih je 65 kajžarjev in 21 gostačev. Prav tako se v istem obdobju omenja tudi 10 tkalcev²³ v Žabnici. Število je bilo dejansko še dosti večje, saj se je s tkalstvom vsaj občasno ukvarjalo še več ljudi.

K zatonu platnarstva je gotovo največ prispevala železnica Dunaj–Trst, ki je dovažala strojno izdelano in zato cenejše češko platno, pa tudi uvajanje novih tkanin v začetku 20. stoletja.

Grunt, huba in poljska razdelitev

Predmet kmečkega obrata je kmetija, izjemoma lahko tudi posamezen kos zemlje. Kmetija je zaokrožena gospodarska celota, ki poleg hiše in gospodarskega poslopja zajema tudi vrt, njive, travnike in gozd. Ta celota je lahko večja ali manjša, lahko strnjena ali pa z raztresenimi kompleksi zemlje usmerjena v eno ali več agrarnih panog. V splošnem rečeno pa je kmetija splošna označba za kmečki gospodarski obrat različnih velikosti in sestava, na katerem se preživlja ena kmečka rodbina.

Fevdalizmu tako širok pojem kmetije kot gospodarskega obrata ni ustrezal. Ustvaril si je svoj tip kmetije, ki mu je dal določeno pravno obliko in vsebino. Zahodni fevdalni tip kmetije, ki se je začel razvijati pri Germanih, je dobil naziv *huba*, *hoba* ali *mansus* (lat.). Slovanskega izraza za ta pojem ni, saj ima beseda kmetija širši pomen, grunt pa pomeni isto kot *huba*, le da je poznejšega nastanka.²⁴

Hubni sistem, značilen za zahodni tip fevdalizma, se je s kolonizacijo prenesel in se uveljavil tudi v našem prostoru. Več oblik poimenovanja, ki se pojavlja v zvezi s tem pojmom, pomeni tudi različno velikost zemljišča. France Kos navaja: *mansus*, *mansa*, *mansum*. Vse to pomeni bivališče in zemljišče, včasih pa le zemljišče brez poslopij. Del zemlje, označene z *mansus* oziroma *huba*, naj bi meril 12 oralov. Poleg tega se ločita še dva osnovna mansusa, slovenski mansus in »*mansus Bavaricus*« ali bavarski mansus.²⁵ Po velikosti si nista enaka, saj naj bi po nekaterih primerih iz posameznih vasi veljalo, da se slovenska *huba* po velikosti enaka hlapčevski (*hoba servilis*), bavarska pa polsvobodnjaški hubi. Vendar tega sklepa ne gre posploševati, še manj pa sklepati, da so slovenski kolonizacijski element uporabljali le na hlapčevskih hubah.

Zemljiška razdelitev obravnavanega področja na sklenjene proge je bila opravljena do 14. stoletja in se je ohranila do danes. Vsaka *huba* je dobila polje v sklenjeni progji in v širini svojega stanovanjskega in gospodarskega poslopja, kar je lepo razvidno iz katastrskih map.

Ko govorimo o naselju Bitnje–Žabnica z zemljiškonaselitvenega stališča, nikakor ne moremo mimo tipične poljske razdelitve na sklenjene proge. Rečemo lahko, da gre za tipično zemljiško razdelitev, kjer je naselje raztegnjeno ob cesti na robu ravninskega sveta, ki na zahodu prehaja preko slabše zamočvirjene zemlje v bližnje hribovito pobočje. Zemljiške proge se vlečejo v širini stanovanjskih in gospodarskih poslopij (približno 50 m) in segajo tudi do dva kilometra²⁶ v dolžino proti vzhodu, kjer se končujejo z gozdom. Zemljiški razdelitvi ustreza tudi oblika doma. Predvsem gre za stegnjeni dom tipa črke L ali pa vzporedni tip, kjer vzporedno stojita gospodarsko in stanovanjsko poslopje.

Omenil sem že, da je v primeru naselja Bitnje–Žabnica šlo za načrtno kolonizacijo, ki je bila opravljena v 11. ali najkasneje do sredine 12. stoletja. Pri tem gre opozoriti na dejstvo, da je Bitnje popolnoma novo naselje, medtem ko je Žabnica kot naselje že obstajala, vendar, po opisih v prvi darilni listini sodeč, ne na ozemlju novega kolonizacijskega toka, lahko pa je nova zemljiška razdelitev segla tudi na že obdelano starejše zemljišče. Sklepamo lahko tudi, da je bilo polje že ob naselitvi izkrčeno. Manj verjetno je, da bi bila najprej opravljena naselitev, nato krčitev in šele nato delitev, ali da bi delitev potekala istočasno s krčitvijo. Sklenjene proge so namreč preveč pravilne v primerjavi z vasjo Mavčiče²⁷ v bližini, kjer gre za razlomljene krčevinaste proge, kar nakazuje na postopno krčenje gozda in urejanje prog.

Poljska razdelitev na sklenjene proge je značilna za nemški kolonizacijski tip.²⁸ Pojavlja se tudi drugod na predvsem ravninskem slovenskem ozemlju s pretežno slovenskim prebivalstvom. Verjetno slabša poseljenost je v primeru tega dela Sorškega polja omogočila freisinškemu škofu, da je tu kolonizacijo izpeljal v večini z nemškimi priseljenci, predvsem Bavarci, od koder izvira tudi zemljiški gospod. Starejša zemljiška razdelitev se je izgubila pod novo.

Z vidika takratne tehnologije obdelave zemlje in števila prebivalcev na posamezni hubi je verjetno šlo za precej natančen izračun zmožnosti zgornje meje obdelave hubi pripadajočega zemljišča. Današnji mehanizaciji sicer taka zemljiška razdelitev ustreza, saj se z združevanjem zaporednih njiv poveča uporabnost mehanizacije, vendar pa ravno mehanizacija omogoča obdelavo še večje površine, kot pa je bila izračunana in dodeljena posamezni rodbini že vsaj osem stoletij nazaj.

Ker sem v tem poglavju kot vir uporabil tudi francisejski kataster (mape), na kratko navajam nekaj podatkov in opisov. Po terezijanskem katastru, ki zajema le številčne podatke in je bil za Kranjsko napovedan s patentom z dne 12. 8. 1747,²⁹ je nastal še jožefinski katastrski operat. Delo je bilo uradno razglašeno za končano meseca februarja 1789. Jožefinski kataster zajema poleg številčnih podatkov tudi mapni del. Vendar pa je za Kranjsko ohranjena le približno ena tretjina gradiva, ki so ga leta 1950 odkrili v poslopju Narodnega muzeja v Ljubljani.

Z velikim napredkom zemljemerstva v začetku 19. stoletja, predvsem pa iz potrebe po čimbolj natančnem izmerjenju površin, je bila opravljena ponovna katastrska izmera. Za slovensko ozemlje je bila opravljena v letih 1818–1828. Mape so izdelane v merilu 1 : 2880. Vsak posamezni list mape meri 71,5 × 58 cm in ima predpisan rob 2,5 cm. Tudi barve za posamezne kulture (listi so kolorirani) so bile predpisane. Da so se barvni toni posamezne katastrske občine pokrivali, so opravljeno delo pregledali inšpektorji. Vse to navajam zato, da si lažje ustvarimo predstavo o natančnosti dela, ki so ga opravili.

Poleg podatkov o lastništvu zemljišč in strukturi gospodarskega stanja, o ledinskih imenih in o gojitvi raznih kultur so katastrske mape dober prikaz naše pokrajine pred začetkom razcveta urbanizacije in razmaha prometnih zvez.

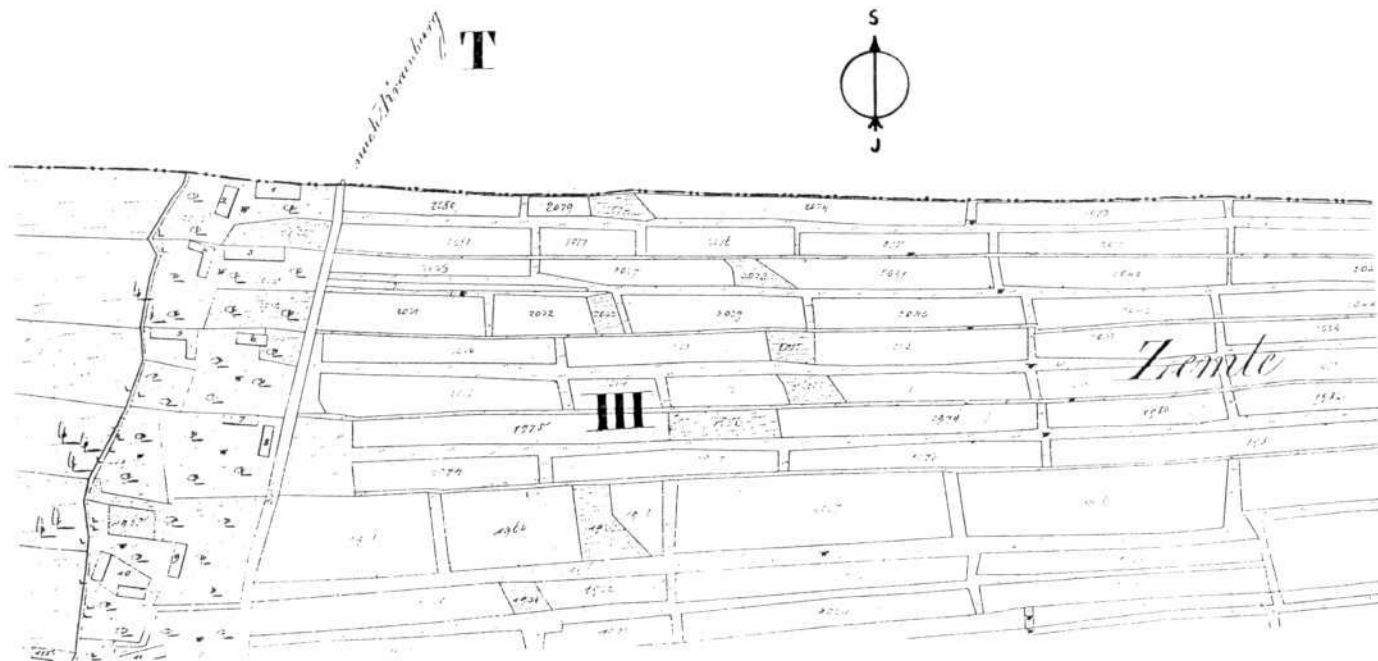
Posestne razmere s primeri

V nadaljevanju prikazujem nekaj primerov posestnih razmer v 19. in v začetku 20. stoletja. Pri lastnikih hub oziroma gruntov sem upošteval vse, ki so bili kot lastniki vpisani do leta 1910.

Hišna numeracija se je večkrat spreminjala. Vse spremembe, na katere sem naletel pri delu, sem zapisal pri vsaki enoti in so navedene v oklepajih. Današnje številke so izven oklepajev. Kjer ni bilo sprememb, je prvotna številka izven oklepaja in velja tudi danes.

Domača imena so vse obdobje, ki ga prispevek zajema, večinoma nespremenjena. Predvsem gre za spremembe v zapisu in ne v pomenu. Tudi tu spremembe navajam v oklepajih, današnja imena pa izven njih.

Lastnike, ki so označeni z zvezdico (*), sem našel v loškem arhivu, ostale lastnike pa v zemljiški knjigi na sodišču v Kranju. Parcelne številke, ki so navedene pri posameznih hubah, sem prav tako našel v zemljiški knjigi. Te knjige so še v uporabi in se lastniki zemljišč večkrat menjavajo. Zato sem upošteval pri vseh hubah le zapis A, to je osnovni zapis, s katerim so bile številke parcel zapisane, ko je bila zemljiška knjiga leta 1882 začeta. Nadaljnjih sprememb nisem

Fotokopija katastrske mape za vas Žabnica. Lastniki prvih petih gruntov so iz navedenih primerov

upošteval, vendar pa lahko trdim, da je večina parcel ostala pri prvotno vpisanih gruntih.

Rojstne podatke o lastnikih povzemam po rokopisni zapuščini Antonije Šifrer, ki jih je v župnišču Stara Loka zbrala in izpisala iz Status animarum za Žabnico, ki je do leta 1899 spadala pod to faro. Novejše podatke je dobila iz Krstne knjige v župnišču Žabnica, del pa tudi v Škofijskem arhivu v Ljubljani.

Žabnica 1. Urbar, št. 2281, dom. ime: Rot (Rotu), cela huba³⁰

Lastniki:

- * – Georg Dollenz (1825)
(1805–1869)
- * – Dorothea Dollenz, roj. Jenko
(1803–1873)
- * – Franz Dolenz (1874)
(1847–1911)

Št. vložka v katastru 1: parc. št. 1, 2, 887, 888, 913, 915, 2060, 2062–2077, 2080–2082, 2084–2087, 2104–2106, 2205, 2224, 2317, 2381, 2473, 2502, 2691, 2692, 2059/1, 2083/1.

Št. vložka v katastru 2: parc. št. 231.

Žabnica 2. Urbar, št. 2282, dom. ime: Tončk, cela huba

Lastniki:

- * – Anna Homanin, por. Franz Kuralt
- * – Michael Novack (1800)
- * – Andreas Novak (1826)
(1810–1859)
- * – Miza Novak, roj. Miklavčič (1859)
(1809–1875)
  - Johan Porenta (1875, kupna pogodba)
(1850–1909)
  - Frančiška (vdova) Porenta (1909)
(1858–1936)

Št. vložka v katastru 3: parc. št. 3, 4, 890, 2027–2030, 2035–2037, 2039, 2040, 2042–2055, 2058, 2222, 2363, 2369, 2370, 2491, 2572, 2612, 2776, 2059, 2083, 2056, 2057.

Žabnica 3. Urbar, št. 2283, dom. ime: Brojan, cela huda

Lastniki:

- * – (Jernej) Franz Vodnich (1788)
(1764–?)
- * – Gregor Vodnig (1825)
(1809–?)
- * – Martin Luschan (1834)
(1815–1896)
  - Uršula Lužan (1886)
(1862–1930)

- Peter Lužan (1886)
(1858–1904)
- Uršula Lužan (1903)
(1862–1930)

Št. vložka v katastru 5: parc. št. 5, 6, 875, 938–940, 1994/1, 1994/2, 1995–2009, 2014–2017, 2020, 2021, 2022, 2024, 2195, 2196, 2220, 2283, 2284, 2294, 2296, 2341, 2367, 2368, 179, 2490, 2569, 1993/1, 1993/2, 2018, 2056, 2057.

Žabnica 4. Urbar, št. 2284, dom. ime: Šifrer, cela huba

Lastniki:

- * – Urban Schifrer (1797)
(1761–1836)
- * – Jochann Schifrer (1836)
(1833–1909)
- France Šifrer (1897)
(1861–1935)

Št. vložka v katastru 8: parc. št. 7, 8, 872, 930, 1970–1975, 1977–1978, 1980–1991, 1992/1, 1992/2, 2162, 2164, 2204, 2325, 2351, 2382, 2489, 2629, 2768, 1993/1, 1993/2, 2018, 1946/1, 1946/2, 1963.

Žabnica 5. Urbar, št. 2285, dom. ime: Miklavž (Miklavžon), cela huba

Lastniki:

- * – Blasius Kurolt
(1773–1857)
- * – Johann Kuralt (1848)
(1824–1895)
- Jakob Kuralt (1896)
(1863–1937)

Št. vložka v katastru 10: parc. št. 9, 10, 870, 944–946, 1945/1, 1945/2, 1945/3, 1945/4, 1945/5, 1947, 1950–1962, 1964, 1965, 1966/1, 1966/2, 1967, 1968, 2211, 2310, 2337, 2357, 2375, 2501, 2593, 2750, 1946/1, 1946/2, 1963.

Viri

¹ P. Blaznik, *Kolonizacija in kmetsko podložništvo na Sorškem polju*, Razprave 1. Razr. SAZU, Ljubljana 1953, str. 144. (Cit.: Blaznik, *Kolonizacija*).

² Blaznik, *Kolonizacija*, str. 146–148.

³ *Ibidem*, str. 152.

⁴ P. Blaznik, *Škofja Loka in loško gospostvo (973–1803)*, Škofja Loka 1973, str. 21. (Cit.: Blaznik, *Škofja Loka*).

⁵ Blaznik, *Kolonizacija*, str. 152.

^{6,7} *Ibidem*, str. 199 (tabela).

⁸ *Urbar l. 1501* v DAS pod oznako: Gr A II-4.

⁹ *Urbar l. 1560*. V: F. Kos, *Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja*, Ljubljana 1894, str. 41.

¹⁰ Terezijanski kataster l. 1754 v DAS pod oznako: RDA-G, fasc. 2.

^{11,12} Blaznik, *Kolonizacija*, str. 166–175.

¹³ *Ibidem*, str. 175.

¹⁴ Blaznik, *Škofja Loka*, str. 408–409.

- ¹⁵ *Haupt-Ausweis über die Eintheilung des Laibacher Gouvernementsgebiethes in Provinzen, Kreise, Sektionen... im Jahre 1817*, Laibach 1817, str. C2 (DAS: sign. D3351-40).
- ¹⁶ *Obširen imenik krajev na Kranjskem*, Wien 1884 (ZAL Šk. Loka).
- ¹⁷ Blaznik, *Škofja Loka*, str. 408-409.
- ¹⁸ *Allgemeines Verzeichnis der Ortsgemeinden und Ortschaften Oesterreichs nach den Ergebnissen der Volkszählung von 31. Dezember 1910*, Wien 1915 (ZAL Šk. Loka).
- ¹⁹ M. Sterle, *Platnarstvo na Loškem od sredine 18. stoletja do danes*, *Loški razgledi* 27, 1980, str. 131. (Cit.: Sterle, *Platnarstvo*).
- ²⁰ F. Gestrin, *Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od 13. do konca 16. stoletja*, *Dela I. Razr. SAZU* 15, 1965, str. 190.
- ²¹ A. Kastelic, *Trgovina s platnom, raševino in barvili na Reki v letih 1527 do 1631*, *Jadranski zbornik* 6, 1966, str. 401.
- ²² *Ibidem*, str. 399.
- ²³ Sterle, *Platnarstvo*, str. 132.
- ²⁴ S. Vilfan, *Pravna zgodovina Slovencev: od naselitve do zloma stare Jugoslavije*, Ljubljana 1982, str. 75-76.
- ²⁵ F. Kos, *Izbrano delo*, Ljubljana 1982, str. 278.
- ²⁶ S. Ilesič, *Sistemi poljske razdelitve na Slovenskem*, Ljubljana 1950, str. 75.
- ^{27, 28} *Ibidem*, str. 76-79.
- ²⁹ P. Ribnikar, *Zemljiški kataster kot vir za zgodovino*, *Zgodovinski časopis* 36, 1982, str. 321-335.
- ³⁰ Podatki o obsegu hub so navedeni pri vsaki posamezni hubi v citiranih virih iz ZAL Šk. Loka.

O p o m b a: Prispevek je povzetek iz diplomske naloge z naslovom *Grunti v Žabnici v 19. in v začetku 20. stoletja* (Ljubljana 1989), kjer so posestvene razmere celovito predstavljene za vsa posestva v naselju Žabnica.

Z u s a m m e n f a s s u n g

EINWOHNERSCHAFT UND BESITZVERHÄLTNISSE IN ŽABNICA

Der vorliegende Artikel ist eine komplexe Darstellung des Zustandes im Dorf Žabnica im 19. und am Beginn des 20. Jahrhunderts. Der erste Teil bietet eine kurze historische Übersicht. Die Siedlung wird bereits in der ersten Schenkungsurkunde des Kaisers Otto II. dem Freisinger Bischof Abraham im J. 973 erwähnt und seit damals gehört sie in den Rahmen der Herrschaft Škofja Loka. Der zweite Teil stellt aufgrund von Urbarienaufzeichnungen die ethnische Zugehörigkeit der Einwohnerschaft vor, worauf noch ein Kommentar zur Einwohnerzahl anhand der Vokszählungen in den Jahren 1780, 1817, 1880, 1890 und 1910 gegeben wird. Der dritte Teil ist der Erklärung der Begriffe Grundstück und Hube vom juristischen Standpunkt sowie der landwirtschaftlichen Feldaufteilung gewidmet, die für diese Region so charakteristisch ist. Ein kürzerer Teil umfaßt außerdem einige Angaben über den franzieszeischen und josephinischen Kataster, vor allem über seinen Mappenteil, den der Autor beim Materialsammeln auch verwendete. Der letzte Teil stellt die Besitzverhältnisse in Žabnica vor. Wegen der Änderung der Eigentümerschaft der einzelnen Parzellen begannen wir mit dem Jahr 1882, als das Grundbuch eingeführt wurde, um eine einheitliche Darstellung des Standes zu bieten und haben keine späteren Veränderungen berücksichtigt. Hier führen wir überdies fünf Beispiele an; die Diplomarbeit, der dieser Beitrag entnommen ist, stellt aber die Zustände und Besitzverhältnisse auf allen Bauernwesen in Žabnica durch das 19. Jahrhundert hindurch bis einschließlich des Jahres 1910 vor.